

Purpose: The purpose of the analysis is to establish principal features of lexical deictic item transpositions as compared with grammatical tense ones.

Results: In investigating the secondary meanings and usage of adverbial temporal items, to encompass the whole range of relevant aspects, it is advisable to use an approach that takes into account their inner semantic structure, their relations with other items within sentential temporal microfields, and their distribution with respect to language styles and registers. Within such a framework, secondary temporal adverbial meanings will be analyzed from the viewpoint of their transposition motivation as well as conditions and constraints influencing their use in various functional-communicative contexts. Analyzing the secondary usage of deictical adverbs against grammatical tenses will elucidate their interaction within microfields as well as show parallels and differences in the semantic shifts of grammatical and lexical deicticals.

Discussion: Results yielded by employing such an approach bear significantly upon studies in functional and stylistically stratified grammar, especially ones employing the functional field approach, also being relevant for research of deictical semantics. Coincidentally they will stimulate lexicographers' attention to the secondary meaning of deictical adverbs and the elaboration of methods and techniques of grammatical semantic analysis.

Keywords: deixis, secondary meaning, functional grammar, temporality field, temporal adverb, transposition, motivation, functional-stylistic context.

Vitae

Serhiy Yermolenko is Doctor of Philology, Professor, Leading Researcher at the Department of General and Comparative Linguistics, O. O. Potebnia Institute of Linguistics, National Academy of Sciences of Ukraine. The fields of his research interests include general and linguistic semiotics, general and historical linguistics, theory of grammar, ethnolinguistics, and phraseology.

Correspondence: signum70.1@gmail.com

Przemysław Józwickiewicz

DOI 10.31558/1815-3070.2019.38.8

УДК 811.161.2

Z BADAŃ NAD UKRAIŃSKIM I POLSKIM SŁOWNICTWEM MYKOLOGICZNYM – SYNONIMIA NAZW GRZYBÓW MIKROKOPIJNYCH

Статтю присвячено проблемі синонімії в українській і польській мікологічній термінології. Досліджено лексико-семантичні відношення в мікологічній термінології, з'ясовано роль синонімів у сфері офіційних та неофіційних назв макроскопічних грибів української та польської мов, виділено основні характеристики і види синонімічних рядів з назвами грибів.

Ключові слова: українська мова, польська мова, мікологічна лексика, синонімія, синонімічний ряд, назви макроскопічних грибів.

Autorem hasła „synonimia” zamieszczonego w Encyklopedii Językoznawstwa Ogólnego jest Kazimierz Polański, który opisuje to zjawisko jako „wyrażanie tej samej treści za pomocą dwu lub więcej form językowych” („Encyklopedia językoznawstwa...” 533–534). I choć można by w tym miejscu przytoczyć dziesiątki, jeśli nie setki definicji synonimii, zarówno badaczy polskich, jak i ukraińskich¹, większość z nich oscylowałaby zapewne wokół cytowanego ujęcia. Nie oznacza to jednak, że kwestie synonimii poruszane w pracach naukowych, omawiane w podręcznikach językoznawstwa stanowią zamknięty etap badawczy. Pomimo zróżnicowanych badań i licznych opracowań, wciąż do rozstrzygnięcia pozostaje wiele aspektów – tak ogólnych, jak i bardzo wąsko ukierunkowanych.

Zagadnieniem niezmiernie ciekawym, a przy tym ważnym, jest funkcjonowanie synonimów w terminologii. Poza Stanisławem Gajdą (Gajda „Wprowadzenie...” 73–76), Ałłą Kowal (Koval' 157–168), Iryną Koczan (Kochan 32–34), Oksaną Martyniak (Martyniak 100–103) czy Tetianą Mychajłową (Mykhaylova 53–57) jak do tej pory stosunkowo niewielu badaczy zechciało zająć się tym problemem na poziomie polskich / ukraińskich ustaleń teoretycznych. Nieco odmiennie rysuje się tu kwestia praktyki i badań prowadzonych na płaszczyźnie ustalonych dziedzin, zwłaszcza w odniesieniu do języka ukraińskiego².

Mając na uwadze powyższe rodzi się pytanie, czy synonimia, której przyczyn upatrywać należy głównie w zapożyczeniach z języków obcych, dialektów i innych odmian języka, jest w obrębie terminologii dopuszczalna? Bez

¹ Zob. m. in. (Bartmiński 121); (Cegiela, Markowski 381–387); (Grabias 234); (Handke 206); (Karwatowska 139–144); (Łachut 152–161); (Rittel 60–80); (Schabowska 109–115); (Siekierska 229–238); (Skorupka 7–14 i in.); (Skubalanka 421–445); (Wyderka 127–135); (Zdunkiewicz-Jedynak 101, 164); (Bulakhovskyy); (Koval 157–168); (Kocherhan 203–204); (Nechytaylo); (Rusanivs'kyy); (Taranenko 3–9).

² Zob. m. in. (Chorna 187–194); (Fetsko 65–70); (Haponova 60–65); (Jankowiak); (Khyriv's'ka 167–172); (Kolhan 82–87); (Kornodudova 135–137); (Madyar 54–61); (Maryanko 85–87); (Mykhaylova 53–57); (Novostavs'ka 102–106); (Petryna 138–144); (Petrova 148–151); (Pol'shchukova 42–44); (Rozvodov's'ka 259–267); (Struhanets' 193–199); (Zadoyana 246–249); (Zolota 70–74).

wątpienia jej obecność w obszarze konkretnych podsystemów terminologicznych jest symptomem swoistego nieuporządkowania tych zasobów, a zatem można zaryzykować stwierdzenie, że synonimia w terminologii jest niepożądana, niekorzystna, czasem nawet szkodliwa; *ergo*, ma zupełnie inny charakter i pełni inną funkcję niż synonimia w języku literackim. Wszak zasada jednomanowości głosi, by jednemu pojęciu odpowiadał tylko jeden termin³. Uczone, na czele z Walentyną Danylenko, Tamiłą Pańko, Iryną Koczan, Jeleną Tolikiną wskazują, że synonimy terminologiczne (synonimy absolutne, dublety) odnoszą się wprost do określanego przedmiotu nie posiadając dodatkowych odcieni semantycznych, nie pełniąc żadnej funkcji stylistycznej, nie wchodząc w relacje współzależności (Tolikina 61; Kochan 32–34).

Problem synonimii terminologicznej jest zauważalny w obrębie terminologii biologicznej, a także jej istotnym module – terminologii mykologicznej.

Temat proponowanego opracowania jest niezwykle aktualny z uwagi na to, iż mykologia jest nauką odgrywającą dużą rolę w życiu człowieka, tak codziennym (grzyby są organizmami wykorzystywanymi, a przy tym jednocześnie zwalczanymi w przemyśle spożywczym, medycynie, medycynie weterynaryjnej, rolnictwie, budownictwie itd.), jak i w dziedzinach o wysokim stopniu wyspecjalizowania (w mikrobiologii, genetyce, fitopatologii itd.); jej system terminologiczny jest niezwykle obszerny, jednakże stopień jego opracowania uznać należy za niewystarczający.

Obiekt badań stanowi ukraińskie i polskie słownictwo mykologiczne, przedmiot – analiza nazw grzybów makroskopijnych adekwatnie dla obu języków.

Celem artykułu nie jest jednak badanie zakresu występowania synonimii w terminologii mykologicznej języków ukraińskiego i polskiego, a działanie węższe, bardziej ukierunkowane tj. analiza i zestawienie szeregów synonimicznych, na które składają się tak oficjalne gatunkowe nazwy grzybów, jak i ich warianty ludowe czy zwyczajowe dla obszaru języka ukraińskiego i polskiego.

Nowatorstwo niniejszego tekstu wynika z faktu, iż jest on pierwszym tego typu porównaniem, a opisana w nim kwestia synonimii w obszarze słownictwa mykologicznego dla dwóch wspomnianych systemów językowych nie była wcześniej poruszana.

Dorobek uczonych w tej sferze, tzn. badań ukraińskiej i polskiej terminologii mykologicznej, jest niezwykle skromny. Prekursorką analiz ukraińskiej terminologii mykologicznej była Ludmyła Symonenko, która zapoczątkowała je w latach 70. ubiegłego wieku⁴, zaś dla obszaru polskiego takie prace badawcze niemal nie były prowadzone⁵. Tak polskie, jak i ukraińskie, aczkolwiek bardzo zawężone obserwacje, dotyczące głównie etymologii nazw grzybów, etnomykologii, kwestii zapożyczeń czy recepcji nazw grzybów literaturze w zasadzie rozpoczęto dopiero z początkiem nowego tysiąclecia⁶. Znamienne jest, że nie prowadzono systemowych badań terminologicznych, które doprowadziłyby do opracowania słownictwa mykologicznego dla obu obszarów językowych.

W przypadku synonimii w sferze słownictwa mykologicznego opracowań w zasadzie brak za wyjątkiem dwóch krótkich artykułów Ludmyły Symonenko z lat 1973–74, pt. *Як називати гриби?* oraz *Синонімічні назви грибів в українській мові*. Należy przy tym zaznaczyć, że nie były one w całości poświęcone zjawisku synonimii sfery ukraińskiego nazewnictwa mykologicznego.

Deficyt w tym obszarze badań językoznawczych może nieco dziwić, zważywszy na to, że badania grzybów występujących na terytorium dzisiejszej Polski i Ukrainy zapoczątkowano w XIX w. Wśród pierwszych botaników-mykologów wymienić należałoby Józefa Jundziłła, Joseph Henri Léveillé, Wasyla Czerniajewa, Illę Borszczowa czy Andrija Potebnię. Prace tychże, jak i ich następców, m.in. Jakowa Walca, Józefa Trzebińskiego, Borysa Isaczenki, Semena Moroczowskiego, Mariji Zerowej, Sołomona Wassera, Iryny Dudki, Dmytra Leontjewa stały się podstawą do rozwoju mykologii, ale również pośrednio przyczyniały się do transformacji w obszarze nazewnictwa grzybów.

Warunki badań grzybów, zasady ich klasyfikowania, jak i samo nazewnictwo gatunkowe na przestrzeni ostatnich trzech wieków bezustannie ewoluowało. Zmiany te uzależnione były przede wszystkim od rozwoju technik badawczych, czego następstwem było zwykle łączenie, dzielenie lub przenoszenie taksonów. W rezultacie takich zabiegów niejednokrotnie dochodziło do nadawania im nowych nazw odzwierciedlających wyniki aktualnych wówczas badań. Z tego też względu wiele gatunków grzybów posiada nawet do kilkudziesięciu nazw łacińskich, które są ich synonimami naukowymi⁷ (zjawisko to odnosi się również do ogółu nauk biologicznych). W konsekwencji do synonimii terminologicznej dochodzi również w językach nowożytnych, a zbiór synonimów naukowych dla konkretnego gatunku grzyba (w pierwszej kolejności nazw oficjalnych) uzupełniają nazwy dialektalne, regionalne, potoczne, które niekiedy, co zdarza się jednak dość rzadko, trafiają do nazewnictwa oficjalnego⁸.

Obecność synonimów w obszarze nazewnictwa stoi niewątpliwie w sprzeczności do zasad, które odnoszą się do kwestii stanowienia terminu naukowego. Jak zauważa Piotr Michałowski, po przeanalizowaniu dwudziestu definicji pojęcia ‘termin’ podanych m. in. przez Dmitrija Lotte, Jurija Lukszyna, Franciszka Gruczę, Kazimierza Polańskiego,

³ Zob. m. in. (Gajda „Rozwój...” 73); (Łachut 153–154); (Pajewska 110).

⁴ Zob. m. in. (Symonenko „Mikolohichna...”; Symonenko „Synonimichni...” 23–26; Symonenko „Yak Nazvaty...” 38–41).

⁵ Zob. (Bartnicka-Dąbkowska).

⁶ Zob. (Chlebicki 35–39); (Józwikiewicz 129–135); (Kurylenko 219–223); (Omel’kovets’ „Mikolohichna leksyka...” 91–97; Omel’kovets’ „Semantyczna Transphormatsiya...” 231–239); (Prus 151–153); (Sabadosh „Yak Zvut’sya...” 21–22; Sabadosh „Istoriya Ukrayins’koyi...” 495–513); (Tkachuk 275–282).

⁷ W systematyce biologicznej synonimami naukowymi określa się minimum dwie nazwy, które odnoszą się do tego samego taksonu.

⁸ Przykładem wariantowości w obrębie nazw grzybów jest np. maślak ziarnisty (ukr. *маслюк зернистий*), który posiada ponad 40 synonimów naukowych, a także dziesiątki nazw w językach nowożytnych.

Wandę Zmarzer i in., termin naukowy, by móc nosić to miano, musi spełnić aż 21 warunków. Wśród nich wobec zjawiska synonimii w wyraźnej opozycji stoją choćby ścisłość czy jednoznaczność (Michałowski 29–31).

Biorąc pod uwagę powyższe należy zapytać o przyczyny występowania synonimii w sferze nazewnictwa mykologicznego, zaś próbą odpowiedzi będzie praktyczna część artykułu, w której dokonano zestawienia ukraińskich i polskich nazw grzybów wielkoowocnikowych tworzących szeregi synonimiczne składające się niekiedy z kilkunastu czy kilkudziesięciu elementów.

Materiał do analiz wyekscerpowano z następujących źródeł: Леонтьев Дмитро, Акулов Олександр, *Загальна мікологія: Підручник для вищих навчальних закладів*, Харків 2008 (Leontyev, Akulov); Сухомлин Марина, Джаган Вероніка, *Гриби України*, Київ 2013 (Sukhomlyn, Dzhanan); Журавська Людмила, *У пошуках грибного царства*, Львів 2015 (Zhuravs'ka); Калинець-Мамчур Звенислава, *Словник-довідник з альгології та мікології*, Львів 2011 (Kalynets'-Mamchur); *Енциклопедія народної медицини*, Івано-Франківськ 2009 (*Entsyklopediya*); портал *Світ грибів України* (<http://gribi.net.ua>); Bartnicka-Dąbkowska Barbara, *Polskie ludowe nazwy grzybów*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1964 (Bartnicka-Dąbkowska); Kamiński Wiesław, Flaczyńska Malwina, *Encyklopedia grzybów w Polsce*, Warszawa 2015 (Kamiński, Flaczyńska); Kopczyński Kazimierz, Ławrynowicz Maria, *Polskie regionalne nazwy grzybów*, Poznań–Łódź 2000 (Kopczyński, Ławrynowicz 133–142); Kuźmiuk Jerzy, *Nazwy grzybów w języku potocznym okolic Bielska Podlaskiego*, Białystok 1989 (Kuźmiuk 34–36); Kuźmiuk Jerzy, *Regionalne nazwy grzybów jadalnych między Biebrzą a Narwią na Białostoczczyźnie*, Białystok 1991 (Kuźmiuk 30–32); Snowarski Marek, *Grzyby*, Warszawa 2014 (Snowarski); Sokół Sławomir, *Atlas grzybów*, Ożarów Mazowiecki 2015 (Sokół); Wojewoda Władysław, *Podręczny atlas grzybów*, Warszawa 1992 (Wojewoda). Nieoficjalne (dialektalne, regionalne, potoczne) nazwy grzybów zaczerpnięto z tychże pozycji, a także blogów grzybiarskich⁹, grup facebookowych¹⁰ oraz wywiadów z grzybiarzami. Ze względu na rozległość problematyki, niniejsze opracowanie nosi znamiona niekompletności, a sama materia wymaga dalszych badań, zwłaszcza w obszarze nazw nieoficjalnych (badania terenowe). Czynnikiem ten (jak to ma miejsce w przypadku wszelkiego rodzaju badań uwzględniających pierwiastek ludzki) jest niemal „gwarantem” tego, że finalne skompletowanie szeregów synonimicznych wydaje się nierealne.

Oficjalne nazwy gatunkowe grzybów (łacińskie i w językach nowożytnych) to struktury dwuelementowe odpowiadające założeniom nazewnictwa binominalnego rozpowszechnionego przez Karola Linneusza. Nazwa taka składa się zatem z elementu rodzajowego oraz epitetu gatunkowego (np. *Amanita muscaria* – ukr. *Мухомор червоний*, pol. *Muchomor czerwony*, cz. *Muchomůrka červená*, bułg. *Червената мухоморка*, lit. *Paprastoji musmirė* itd.). To właśnie te dwa człony będą brane pod uwagę podczas analizy elementów szeregów synonimicznych.

Występowanie synonimii naukowej odpowiada międzynarodowym kodeksom nomenklatorycznym. Jak zauważa m. in. Charles Bally, dominantą, identyfikatorem szeregu pozostaje zawsze jedna nazwa (Bally 129–138), zaś pozostałe będą synonimami w ramach ciągu. W przypadku szeregów zawierających elementy terminologiczne opisujące ten sam takson pozostałe nazwy w ciągu będą synonimami taksonomicznymi nazwy głównej.

Proponowane opracowanie powstało w oparciu o 1 425 nazw grzybów reprezentujących 82 taksony (w tym 82 nazwy łacińskie, 552 nazwy ukraińskie, 791 nazw polskich). Liczba elementów w szeregach dla poszczególnych ciągów ukraińskich i polskich wynosiła odpowiednio od 2 do 24 i od 2 do 34¹¹. Łacińska nazwa gatunku nie była brana pod uwagę przy podliczaniu elementów ciągu stanowiąc jedynie punkt odniesienia dla ekscerpcji nazw polskich i ukraińskich.

Zestawiane szeregi synonimiczne dotyczą próbki składającej się tych samych łacińskich nazw gatunkowych i ich realizacji dla obu języków: ukraińskiego i polskiego. Aby czytelnik miał pojęcie dot. zakresu wyekscerpowanego materiału należałoby zamieścić tu oba pełne zestawienia nazw. Z uwagi na ograniczenia redakcyjne, zabieg ten musiał zostać ograniczony do prezentacji ogólnych statystyk.

Jak wspomniano, podstawą do wyodrębnienia materiału z obu systemów językowych były 82 łacińskie nazwy gatunkowe grzybów makroskopijnych¹². Kolejny krok stanowiło wyszukanie nazw ukraińskich i polskich (oficjalnych oraz nieoficjalnych) dla każdej z bazowych łacińskich nazw taksonów. W wyniku szeroko zakrojonej eksploracji, w trakcie której wykorzystano różne rodzaje źródeł, okazało się co następuje:

- na 82 łacińskie nazwy taksonów przypadają 552 nazwy ukraińskie i 791 nazw polskich,
- w obszarze języka ukraińskiego zaobserwowano: osiem szeregów 2-elementowych (np. *Xerocomellus chrysen-teron* – *моховик тріщинуватий*¹³; *реши́тка*), dziewięć 3-el. (np. *Coprinus comatus* – *гноїовик чубатий*; *гноїовик білий*, *гноївка біла*), czternaście 4-el. (np. *Fomitopsis pinicola* – *трутовик облямований*; *деревинна губка*, *трутовик*

⁹ M. in. <https://golos.io/ru--gribi/@ruslann91/gribi-ukrayini>; <https://blog.metro.ua/pokupaem/yak-pravylny-vybraty-gryby-porady-j-rekomendatsiyi-fahivtsiv/>; <https://zubrytsky.livejournal.com/>; <https://smacznapyza.blogspot.com/p/o-grzybach-mniej-lub-bardziej-powaznie.html>; http://bloglesniczego.erys.pl/blog/?p=1&id_blog=3&lang_id=5&id_post=3320; <https://grzybowisko.wordpress.com/> [25.09.2019]

¹⁰ M. in. <https://www.facebook.com/groups/Hryby.Ukrayiny/>; <https://www.facebook.com/grzyboznawca.zenit/>; <https://www.facebook.com/NaGrzybyDoLasu/>; <https://www.facebook.com/pages/biz/Grzyby-na-Dolnym-%C5%9A1%C4%85sku-351312941564594/> [25.09.2019]

¹¹ W przypadku ośmiu taksonów, które na gruncie języka ukraińskiego charakteryzowały się obecnością minimum dwóch nazw, w języku polskim występowała tylko jedna nazwa, w związku z czym nie można ich było zakwalifikować do obliczeń (np. *Clathrus ruber* – *okratek czerwony*; *Fuligo septica* – *wykwit piankowaty*). Stąd też w tabeli dla języka polskiego zamiast liczby 791 znalazła się wartość 783 faktycznie ilustrująca stan liczebności szeregów.

¹² Głównym kryterium ich doboru była popularność gatunków wśród grzybiarzy (także w opracowaniach, atlasach), a dotyczyła zarówno grzybów jadalnych, jak i niejadalnych czy trujących.

¹³ Pierwsza nazwa w szeregu jest aktualnie obowiązującą w nazewnictwie, kolejne podano w porządku alfabetycznym.

соснолюбивий, *фомітоніс соснолюбивий*), piętnaście 5-el. (np. *Agaricus sylvaticus* – *печериця лісова; агарик лісовий, благуша, благушка, шампіньон лісовий*), cztery 6-el. (np. *Phallus impudicus* – *веселка звичайна; гриб-панна, зморишок вонючий, сопушник зеленуватий, фалус нескромний, фалус смердючий*), osiem 7-el. (np. *Rubroboletus satanas* – *чортів гриб; диявольський гриб, дідька губа, лісовий чорт, ризгач, синюк отруйний, синяк*), siedem 8-el. (np. *Flammulina velutipes* – *зимовий опеньок; вербівка, гриб зимовий, зимовий гриб, лубинка зимова, опеньок зимовий, фламуліна бархатистоніжкова, фламуліна*), два 9-el. (np. *Catathelasma imperiale* – *катателазма імператорська; гордуман, грузлик двоперсневий, катателазма царська, корбан, корбан царський, печериця імператорська, тунт, царський гриб*), trzy 10-el. (np. *Scleroderma citrinum* – *склеродерма жовтувата; губка-бараболанка, дощовик несправжній, зимна губка, псевдодощовик звичайний, псевдодощовик золотистий, склеродерма звичайна, склеродерма золотиста, склеродерма цитринова, твердошкір жовтий*), trzy 11-el. (np. *Leccinum scabrum* – *бабка звичайна; бабка, березовик, козар, козарик обабок, підберезник, підберезовець, підберезовик, підберезовик звичайний, підгриб*), два 13-el. (np. *Lactarius deliciosus* – *рижик смачний; риджик, ридз, рижка, рижик звичайний, рижій рижок, рижок-платинник, рижок справжній, риз, ріжка, ріжок, хряц-молочник смачний*), два 15-el. (np. *Macrolepiota procera* – *гриб-парасолька великий; бабка, білянка, гриб-зонтик великий, гриб-зонтик строкатий, гриб-парасолька строката, іванець, ковпак високий, кури, лепіота велика, макролепіота велика, макролепіота строката, окружок, печериця висока, пряжівка*), po jednym 16-el. (np. *Amanita muscaria* – *мухомор червоний; жабурка, королиця дурна, маремуха, маримуха, моремух-платинник, моремуха, маремушка, моримух, мухаїр, мухотрутка, мушарка, мушник, паримух, піп, троянка*) і 19-el. (np. *Sarcodon imbricatus* – *їжовик черепчастий; грабчак, дідова борода, їжанець, їжовик лускатий, їжовик строкатий, кольчак-їжанець, кольчак-лосун, кольчак-лосуня, лосуня, медведиця, медведиця їжувата, медведюх, оленця, пеструх, рій, рійниця, саркодон черепчастий, цітка букова*), два 23-el. (np. *Morchella esculenta* – *зморишок їстівний; гарашки, зморишка, зморишок, ковпачок, коцюрупок, куцюрупок, смаржок, смарзель, сморг, сморджики, сморж їстівний, сморжай, сморжей березовий, сморжей звичайний, сморч, сморчок, сморишок, сморижок, суширєбка, суширєбок, чмир, чмур*) oraz jeden 24-el. (np. *Boletus edulis* – *боровик справжній; баба, білас, білий гриб, білик, біляк, ведмежатик, війт, глухар, гриб дубовий, гриб правдивий, гриб справжній, гриб щиряк, дібровник, дубрівник, корівка, печура, піддубок, правдивець, правдивий, цар грибів, черствяк, щирак*). Układ ten, również z uwzględnieniem danych procentowych ilustruje poniższa tabela.

W obszarze języka polskiego zaobserwowano: pięć szeregów 2-elementowych (np. *Agaricus bitorquis* – *pieczarka miejska; pieczarka szlachetna*), trzy 3-el. (*Phellinus pini* – *czyreń sosnowy; huba sosnowa, wrośniak sosnowy*), osiem 4-el. (*Hygrophorus hypothejus* – *wodnicha późna; oślaz jasnożółty, wodnicha jasnożółta, wodnicha złota*), osiem 5-el. (*Morchella esculenta* – *smardz jadalny; smardz, smardz zwyczajny, smorz, zmarszcz*), dwa 6-el. (*Ganoderma lucidum* – *lakownica żółtawa; huba lakierowana, lakownica lśniąca, lśniak połyskliwy, wrośniak lśniący, żagiew lśniąca*), osiem 7-el. (*Auricularia auricula-judae* – *uszak bżowy; grzyb brzożowy, judaszowe uszy, ucho bżowe, ucho judaszowe, uszak, uszak judaszowy*), cztery 8-el. (*Armillaria mellea* – *opieńka miodowa; bedłka opieńka, bedłka, opieniek, opieńka brzożowa, opieńka brzożowa, pierścianka, podpieniek, podpieńka*), dwa 9-el. (*Amanita rubescens* – *muchomor czerwieniejący; bedłka, bedłka nakrapiana, muchar czerwonawy, muchomor czerwonawy, muchomor cętkowany, muchomor krostowaty, podsadka czerwieniejąca, różówka*), pięć 11-el. (*Boletus subtomentosus* – *podgrzybek zajęczek; borowik zajęczy, grzyb cynamonowobrunatny, grzyb zajęczy, huba rzeszotnik, muchownik zielony, podgrzybek, zajęczek, zajęcze wargi, zajęczy grzyb, zajęczy grzybek*), trzy 12-el. (*Tricholoma flavovirens* – *gąska zielonka; bedłka zielonka, członka, gąska zielona, gąska żółta, piaskówka, peconka, podślónka, prośnianka, rycerzyk szlachetny, zieleniatka, zielonka*), cztery 13-el. (*Imleria badia* – *podgrzybek brunatny; borowik brunatny, borowik kasztanowy, czarnulka, czarny łebek, grzyb francuski, grzyb kasztanowaty, grzyb płowy, podgrzybnik, półgrzybek, siniak, sośniak, zajęczak*), trzy 14-el. (*Tylopilus felleus* – *goryczak żółciowy; borowik żółciowy, goryczak, gorzkówka, gorzkniak, grzyb cierpki, grzyb zajęczek, grzyb żółciowy, grzybek gorzki, mięsogłów żółciowy, podgrzybek gorzki, szatan, zajęczek gorzki, zajęczek żółciowy*), trzy 15-el. (*Suillus granulatus* – *maślak ziarnisty; błotownik, borowik ziarnisty, gęsi pępek, grzyb pępek, grzyb ziarnisty, huba mochownik, mchownik, mochownik, pepuszek, pocieczka, podgrzybek, przetacznik, sitnik, zajęczak*), dwa 16-el. (*Amanitopsis vaginata* – *muchomor szarawy; bedłka, bedłka mglejarka, bedłka pochwowata, bedłka psia, maglejan, mglejara, mglejarka pochwiasta, mglejarka popielata, muchar pochwiasty, muchomor mglejarka, muchomor pochwiasty, muchomór mglejarka, muchorówka bura, podsadka pochwiasta, psia bedłka*), po jednym 17-el. (*Marasmius oreades* – *twardzioszek przydrożny; nicniczka, kiepka, panienka, podróżniczek, podróżniczka, przydrożek, przydrożka, tanecznicza, tańcownica, tańcówka, tańcujka, tańcula, tonderka, wieruszka, zwiędłak przydrożny, zawieruszka*), 18-el. (*Cortinarius caperatus* – *plachetka zwyczajna; bedłka plachetka,*

Szeregi synonimiczne dla nazw grzybów w języku ukraińskim			
Liczba elementów w szeregu	Liczba szeregów	Liczba nazw w szeregach	Udział szeregów w ich ogólnej liczbie (w %)
2	8	16	9.75
3	9	27	10.97
4	14	56	17.07
5	15	65	18.29
6	4	24	4.87
7	8	56	9.75
8	7	56	8.53
9	2	18	2.43
10	3	30	3.65
11	3	33	3.65
13	2	26	2.43
15	2	30	2.43
16	1	16	1.21
19	1	19	1.21
23	2	46	2.43
24	1	24	1.21
RAZEM	82	552	100

Szeregi synonimiczne dla nazw grzybów w języku polskim			
Liczba elementów w szeregu	Liczba szeregów	Liczba nazw w szeregach	Udział szeregów w ich ogólnej liczbie (w %)
2	5	10	6.80
3	3	9	4.08
4	8	32	10.85
5	8	40	10.85
6	2	12	2.72
7	8	56	10.85
8	4	32	5.44
9	2	18	2.72
11	5	55	6.80
12	3	36	4.08
13	4	52	5.44
14	3	42	4.08
15	3	45	4.08
16	2	32	2.72
17	1	17	1.36
18	1	18	1.36
19	1	19	1.36
21	2	42	2.72
23	1	23	1.36
24	1	24	1.36
25	2	50	2.72
27	2	54	2.72
31	1	31	1.36
34	1	34	1.36
RAZEM	74	783	100

siniak, siniec, siniuch, siny grzybek, śniak, zajączek siniejący) oraz po jednym 31-el. (*Leccinum scabrum* – koźlarz babka; babka, borowik kozak, brzezak, brzeziak, brzeźniak, brzozak, brzozowik, czarny koźlarz, czeszczewik, grzyb brzozowy, grzyb chropawy, grzyb koźlarz, grzyb szorstkotrzonowy, huba podbrzeźniak, kozaczek, kozak, kozak właściwy, kozar, koziar, koźlak, koźlar, koźlarek, koźlarz, koźlarz różowiejący, podbrzeźniak, podgrzybek, stojaczek, stojak, żyd, żydek) i 34-el. (*Leccinum aurantiacum* – koźlarz czerwony; baba, babka, borowik czerwony, brzezak, brzeżiczek, czerwieniak, czerwona główka, czerwoniak, czerwonogłówka, czerwony grzyb, czerwony koźlarz, czerwony lebek, czerwony lebiec, czerwony świnak, dubiel, dźwikrąg, grzyb czerwony, kozaczek, kozak, kozak czerwony, koźlak, koźlarz, kraśniak, krawiec, osak, osiczak, osiniak, osowiak, panek, podosiniak, podosinnik, podosowik, trzepietak). Poniżej dane w układzie tabelarycznym.

Dokonując analizy obu zestawień należy w pierwszej kolejności skupić się na dwóch podstawowych parametrach: liczebności pewnych typów szeregów (dwuelementowych, trzelementowych itd.) oraz strukturze każdego z szeregów (tu ważny jest m.in. czynnik ilościowy wewnątrz każdego z ciągów).

Przedstawione w obu tabelach dane wyraźnie wskazują na to, iż zdecydowanie najczęściej jest szeregiem, w skład których wchodzi od dwóch do ośmiu, ew. do jedenastu elementów (materiał polski).

W przypadku bazy ukraińskiej widać, iż szeregiem z liczbą synonimów od 2 do 8 jest aż 65 (a zatem stanowią one niemal 80 % liczby ciągów), zaś zawiera się w nich 310 synonimów nazw grzybów. Ciągi o dziewięciu i więcej elementach stanowią około 20 % próbki (to 17 ze wszystkich 82 szeregów), jednakże liczba elementów je współtworzących jest porównywalna, gdyż w ich skład weszły 242 nazwy.

Struktura próbki polskiej jest w pewnym sensie adekwatna, bowiem tu również, czego należało się spodziewać, najczęściej było ciągów krótszych, maksymalnie 11-elementowych (45 szeregów na 74, co stanowi ok. 60 % liczby ciągów). W ich skład weszły 264 nazwy grzybów na 783 nazwy ogółem. Szeregi 12-elementowe i liczniejsze (choć było ich w sumie tylko 29) skupiały większość zasobów nazewniczych próbki – było to 519 z 783 nazw.

Szeregi składające się z największej liczby nazw (np. 19–24 nazwy w ciągu w zasobach ukraińskich i 25–34 nazwy w zasobach polskich) odnoszą się głównie do najpopularniejszych gatunków jadalnych (np. *Morchella esculenta* – *моршук їстівний*, *Boletus edulis* – *боровик справжній*, *Gyroporus cyanescens* – *piaskowiec modrzak*, *Leccinum scabrum* – *koźlarz babka*, *Leccinum aurantiacum* – *koźlarz czerwony*).

Porównanie ilościowe obu próbek wskazuje na to, iż język polski jest w tej materii nieco bogatszy, a zasoby poszczególnych szeregów (powyżej 11 elementów) są większe w przypadku polszczyzny: w próbce ukraińskiej szeregów jedenasto- i więcej elementowych było 12, w polskiej – aż 33. Oczywiście stwierdzenie to nie pretenduje do miana ostatecznego osądu, potrzebne są tu bardziej szczegółowe badania.

bydlarka, chochółka, czubatka, kołpaczek, kołpak, leśna pieczarka, luskwiak płachetka, niemka, płachcianka, płachetka, płachetka kołpakowata, płachta, podbołotuszka, rozeta pomarszczona, szampion, turek) i 19-el. (*Macrolepiota procera* – *czubajka kania; bedlka parasolowata, bedlka wyniosła, bedlka wysoka, czubaj, czubajka, czubajka sowa, czubajka wyniosła, czubak, deszczochron, drop, gapa, gularka, kania, parasolnik, parasolowiec, sowa, stroszka cielista, stroszka strzelista*), dwa 21-el. (*Flammulina velutipes* – *płomiennica zimowa; bedlka zimowa, grzyb zimowy, kółkorodek aksamitnotrzonowy, krzakówka, listopadówka, monetka, monetka aksamitna, opieńka aksamitnotrzonowa, pienia, pieniążek, pieniążek aksamitnotrzonowy, pieńkówka, pniówka, słonecznik, tańcówka, wierzbówka, zimówka, zimówka aksamitna, zimówka aksamitnotrzonowa, zimówka czarnotrzonowa*), jeden 23-el. (*Lactarius torminosus* – *mleczaj wełnianka; bawełnianka, bawełnica, bedlka rydzowa, bedlka wełniana, fałszywy rydz, jelonek, kosmal, kosmatka, kudlatka, mleczaj wełniasty, nibyrydzek, nibyrydzik, rydz dziki, rydz fałszywy, rydz koński, rydz kosmaty, rydz psi, rydz trujący, wełniak, wełnianka, włosiak, włosianka*) i 24-el. (*Suillus luteus* – *maślak zwyczajny; borowik maślak, grzyb maślak, grzyb maślany, huba maślak, koźlak, masło, maślach, maślacz, maślaczek, maślak, maślarz, maślicha, maślimak, maśloch, maślórka, maśluch, maśluk, pepek, sosnal, sośniak, sośniczek, ślimak, żółtak*), dwa 25-el. (*Boletus edulis* – *borowik szlachetny; borowik, borowik brzozowy, borowik jadalny, borownik, borowy, dębowy, grabak, grzyb biały, grzyb borowik, grzyb dębowy, grzyb jadalny, grzyb majowy, grzyb prawdziwy, grzyb prawy, grzyb sprawiedliwy, grzyb właściwy, prawak, prawdzik, prawik, prawdziwek, prawdziwiec, prawy, prawdziwik, prawdziwy*) i 27-el. (*Gyroporus cyanescens* – *piaskowiec modrzak; borowik polny, borowik siniak, gniewak, granatek, grzyb piaskowy, grzyb siniak, grzyb siny, huba siniak, hubka sinak, mchowik siniak, modraczek, modrak, modraszek, modrzak, modrzak siniak, piaskowiec, podgrzybek, podgrzybek siny, podlaszek, sinek,*

Struktura poszczególnych nazw w obrębie szeregów synonimicznych nie jest zanedo zróżnicowana i zgodnie z zasadami nazewnictwa binominalnego poszczególne nazwy powinny zawierać się w modelu N+Adj (ew. N+Pron.). Stwierdzenie to dotyczy oficjalnych nazw botanicznych, które stanowią istotną część szeregów synonimicznych. Nazwy nieoficjalne (zwyczajowe, ludowe, regionalne, dialektalne) są często jednoczłonowe i, co warte zauważenia, występują w większej liczbie głównie w szeregach wieloelementowych. Stąd prosty wniosek, że to właśnie „czynnik nieoficjalny” jest kluczowy dla złożoności struktury nazewniczego ciągu synonimicznego.

W przypadku próbki ukraińskiej na 552 nazwy 299 z nich posiada strukturę binominalną (54,16 % z całej próbki). Odpowiednio w próbie polskiej spośród 783 nazw 446 jest dwuelementowych (56,96 %), co pod względem procentowym jest wynikiem niemalże identycznym.

Struktura nazw dwuczłonowych jest następująca:

- nazwy z przymiotnikiem w postpozycji (*гнойовик чубатий, веселка звичайна, склеродерма жовтувата, цыреń sosnowy, wodnicha złota, grzyb francuski* i in.),
- nazwy z imiesłowami w postpozycji (*трутовик облямований, фалус смердючий, калічка зморщена, huba lakierowana, muchomor czerwieniejący, rydz trujący* i in.),
- nazwy ze złożeniami przymiotnikowymi w postpozycji (*трутовик соснолюбивий, шишкогриб лускатоногий, мухомор поганковидний, кóлkorodek аksamitotrzonowy, зимóвка czарnotrzonowa, grzyb szorstkotrzonowy* i in.),
- nazwy ze strukturami współrzędnymi w postpozycji (*корал сірчано-жовтий, мухомор сіро-рожевий, рядовка жовто-зелена, воднicha jasножółта, grzyb synatonowobrunatny* i in.),
- nazwy z przymiotnikami w prepozycji, np. *лісовий чорт, білда поганка, польський гриб, ле́сна pieczarka, fałszywy rydz* i in. W prepozycji często występują przymiotniki dzierżawcze, np. *відьмини пальці, їдудине вухо, свинячий cup, judaszowe uszy, зайяczy grzyb, гяси пепек* i in.
- nazwy o charakterze genetywnym (tylko w próbie ukraińskiej, 4 przykłady), np. *плютка Патуйяра, цар грибів* i in.

Jak wspomniano wyżej nazwy jednoelementowe pozostające w większości przypadków poza granicami oficjalności (np. *іванець, мухаір, сморжай, зубак, ма́шук, listopadówka* i in.) stanowią istotny element szeregów synonimicznych obu próbek (36,05 % ukraińskich i 42,27 % polskich nazw w szeregach synonimicznych). Biorąc pod uwagę ich strukturę i pochodzenie są to w głównej mierze różnie motywowane derywaty (np. *вербівка, грабчак, рійниця, ма́шлича, гніевак, синіец* itd.), ale także złożenia rzeczownikowe (np. *красноголовець, мухотрутка, сітконос, czerwонogłówка, nibyrydzek, deszczochron* i in.), zestawienia (np. *гриб-баран, кольчак-їжсанець, боровик піддубовик, bedłka zielonka, grzyb зайяczек, muchomór mglejarka* i in.), rzeczowniki substantywowane (np. *правдивий, борowy, prawdziwy, правы* i in.), neosemantyzmy (np. *баба, nin, віўм, ślimak, krawiec, jelonek* i in.), sporadycznie zapożyczenia (np. *фламуліна*). W sferze nazw nieoficjalnych charakterystyczna jest również wariantywność w obrębie rdzeni i afiksów, np. *рижка, ріжка, маремуха, маримуха, моремуха, коцюрупок, куцюрупок, правак, правік, siniak, śniак, козар, козіар* i in., co uzależnione jest przede wszystkim od obszaru, z którego dana nazwa się wywodzi.

Zdecydowanie najrzadziej w badanym materiale występują nazwy trzyczłonowe (tylko kilka nazw w próbie) będące zwykle kombinacjami nazw dwuelementowych, np. (*опеньок осінній справжній* ← *опеньок осінній, опеньок справжній*; *bedłka opieńka brzozowa* ← *opieńka brzozowa, bedłka brzozowa*) lub wariantami szyku (*несправжній опеньок сірчано-жовтий, опеньок сірчано-жовтий несправжній, опеньок несправжній сірчано-жовтий* – tylko w próbie ukraińskiej).

Porównując obie próbki należy zwrócić uwagę na pochodzenie elementów ciągów synonimicznych. Choć jest to materiał na zupełnie odrębne opracowanie, warto jednak zasygnalizować, że w przypadku zdecydowanej większości nazw polskich (oficjalnych, jak i nieoficjalnych) nie można mieć wątpliwości co do ich etymologii (dominują raczej źródłosłowy prasłowiańskie, staropolskie). Nieco inaczej rysuje się ta kwestia w sferze nazw ukraińskich. Analogii z próbka polską można doszukiwać się jedynie w obszarze nazw jednoelementowych (tu dominują rdzenie prasłowiańskie i staroukraińskie). Natomiast wśród nazw dwuczłonowych leksemy obce obecne są wśród 25 % jednostek (88 nazw), a większość z nich pochodzi z łaciny, np. *катателазма імператорська, фомітонпис соснолюбивий, грифола покручена* i in. Elementy obce to w przypadku nazw grzybów nie tylko zapożyczenia właściwe, ale również struktury na nich bazujące, a więc hybrydy oraz kalki językowe, które obecne są w 45 z 82 ciągów synonimicznych, np. *Xylaria polymorpha* – *ксиларія поліморфна*, *Amanita citrina* – *мухомор цитриновий*, *Pluteus cervinus* – *плютей оленячий* i in.

Analizując elementy szeregów synonimicznych należy zwrócić wreszcie uwagę na dwie niezmiernie interesujące kwestie: problem wspólnego i różnorodności elementów nazw grzybów oraz zjawisko homonimii wśród nazw nieoficjalnych.

Istota synonimii zasadza się na założeniu, że najważniejsze jest podobieństwo semantyczne, zaś ewentualna zbieżność rdzeni wyrazowych nie jest w ogóle wymagana. Warunek ten rzecz jasna jest spełniony również w odniesieniu do analizowanych nazw, które wchodziły w skład szeregów synonimicznych. Jednakże w przypadku nazw grzybów, a więc elementów mykologicznego systemu terminologicznego, zauważalna jest także tożsamość rdzeni wyrazowych (a często są to po prostu te same struktury), zarówno względem nazw rodzajowych (np. *Coprinus comatus* – *гнойовик чубатий, гнойовик білий, гноївка біла*; *Armillaria mellea* – *opieńka miodowa, opieniek, podpieniek, podpienka*), jak i epitetów gatunkowych (np. *Fistulina hepatica* – *язня печінкоподібна, язня печінкова*; *Xerocomellus chrysenteron* – *podgrzybek złotopory, podgrzybek złotawy, grzyb złoty*). Cechą charakterystyczną badanych szeregów jest to, że w obrębie niemal każdego z nich, tak w próbie ukraińskiej, jak i polskiej, poszczególne nazwy grzybów makroskopijnych były ze sobą ściśle związane.

Jest pewnym paradoksem, że w momencie omawiania problemu synonimii w obszarze terminologii można zwrócić się również ku zjawisku homonimii. Jak się okazuje nie jest to zwrot bezpodstawny. O kwestii tej, jeszcze w

latach 70. ubiegłego wieku wspominała Łarysa Symonenko (Symonenko „Synonimichni...” 23–26). Zjawisko to zauważalne jest przede wszystkim w odniesieniu do nieoficjalnych nazw grzybów i przejawia się ono w tym, iż pewne nazwy, wydawałoby się, że zarezerwowane dla jednego konkretnego gatunku, pełnią tę samą funkcję nazewniczą względem innego (lub innych) gatunku grzyba. I tak, np. *козар* to nazwa, która identyfikuje zupełnie różne gatunki, tj. *Boletus luridus*, *Armillaria mellea*, *Leccinum aurantiacum*, *Suillus luteus*, *Leccinum scabrum*; to samo odnosi się do języka polskiego, np. *siniak* to nazwa nieoficjalna dla gatunków *Boletus luridus*, *Gyroporus cyanescens*, *Imleria badia* i in. Przyczyn takiego stanu rzeczy należy upatrywać w tradycji, spuściźnie językowej, uwarunkowaniach regionalnych itp.

W swych najbardziej podstawowych założeniach terminologia ukierunkowana jest na to, by jej jednostki, a więc terminy, były jednoznaczne, miały ograniczone użycie, przynależały do określonej dziedziny wiedzy itd. Wiadomo, iż owe założenia niejednokrotnie nie przystają do rzeczywistości, a jeden termin częstokroć funkcjonuje w różnych systemach terminologicznych. W ich obrębie nie powinno mieć miejsce również zjawisko synonimii, choć jak dowodzi to oraz wiele innych opracowań, nie jest ono czymś wyjątkowym.

By w pełni wykorzystać potencjał zgromadzonego materiału, należałoby przeprowadzić zestawienie tych samych nazw taksonów dla obu języków i dokonać analiz tożsamych szeregów, jednak jest to już baza do kolejnego opracowania.

Na potrzeby niniejszego szkicu analizie poddano 1 425 nazw grzybów wielkoowocnikowych (w tym 82 nazwy łacińskie, 552 nazwy ukraińskie, 791 nazw polskich). W wyniku badań stwierdzono, że: 1. szeregi synonimiczne mogą być niezwykle obszerne, a liczba elementów może przekraczać 30 jednostek; 2. najwięcej jest ciągów składających się z dwóch do ośmiu / jedenastu elementów; 3. ciągi zbudowane z 12 i więcej elementów choć z reguły jednostkowe, to jednak w ich skład weszła większość zebranych nazw grzybów; 4. strukturę szeregów synonimicznych budują głównie nazwy dwuczłonowe z elementem określającym (zwykle przymiotnikiem) w postpozycji; 5. niemal połowa nazw współtworzących strukturę szeregów synonimicznych to pojedyncze leksemy (nazwy regionalne, zwyczajowe, dialektalne); 6. większość nazw jednoczłonowych jest pochodzenia rodzimego (ew. ma pochodzenie prasłowiańskie), natomiast wśród ukraińskich nazw dwuelementowych zapożyczenia właściwe obecne są w 25 % nazw, zaś inne elementy obce znajdują się w 45 z 82 szeregów synonimicznych; 7. nazwy współtworzące szeregi synonimiczne niejednokrotnie były ze sobą powiązane (wspólne źródłosłowy na poziomie nazw rodzajowych i / lub epitetów gatunkowych); 8. wśród szeregów synonimicznych obecne były nazwy „obsługujące” kilka taksonów (dochodziło do zjawiska „homonimii międzygatunkowej”).

Podsumowując, przeprowadzone analizy są dowodem na występowanie synonimii w sferze nazewnictwa mykologicznego. Jak się wydaje, niemożliwa jest jednak ostateczna weryfikacja tego zjawiska, a przyczyn należy upatrywać przede wszystkim w różnorodności i obszerności materiałów źródłowych, opartych zwłaszcza na badaniach terenowych (ekscerpcja elementów mykologicznych z płaszczyzny ludowej, zwyczajowej itd.). Z tego też względu należy sądzić, że dalsze badania w tym obszarze mogą przynieść bardzo interesujące rezultaty.

List of Sources

Bartnicka-Dąbkowska, Barbara. *Polskie ludowe nazwy grzybów*. Wrocław–Warszawa–Kraków: Prace językozawcowe PAN, 1964. Print.

Entsyklopediya Narodnoi Medytsyny. Red. Oleksandr Mykhaylevs'kyy. T. 3. Ivano-Frankivs'k: PP Mykhaylevs'ka A. O. 2009. Print.

Kalynets'-Mamchur, Zvenyslava. *Slovyk-dovidnyk z Alholohiyi ta Mikolohiyi (Glossary-Handbook on Algology and Mycology)*. Lviv: Vydavnychyy Tsentrl'noho Natsional'noho Universytetu im. I. Franka, 2011. Print.

Kamiński, Wiesław, and Flaczyńska Malwina. *Encyklopedia grzybów w Polsce*. Warszawa: Fenix, 2015. Print.

Kopczyński, Kazimierz and Ławrynowicz Maria. „Polskie regionalne nazwy grzybów”. *Monitoring grzybów*. Red. M. Lisiewska, M. Ławrynowicz. Poznań- Łódź: Polskie Towarzystwo Botaniczne 2000, p. 133–142. Print.

Kuźmiuk, Jerzy. „Nazwy grzybów w języku potocznym okolic Bielska Podlaskiego”. *Białostoczczyzna* 4/4 (1989): 34–36. Print.

Kuźmiuk, Jerzy. „Regionalne nazwy grzybów jadalnych między Biebrzą a Narwią na Białostoczczyźnie”. *Białostoczczyzna* 6/2 (1991): 30–32. Print.

Leontyev, Dmytro, and Akulov Olexandr. *Zahal'na Mikolohiya. (General Mycology)*. Kharkiv: Osnova 2008, p. 9–14. Print.

Snowarski, Marek. *Grzyby*. Warszawa: Multico Oficyna Wydawnicza 2014. Print.

Sokół, Sławomir. *Atlas grzybów*. Ożarów Mazowiecki: Firma Księgarska Olesiejuk 2015. Print Sukhomlyn, Mariya, and Veronica Dzhahan. *Hryby Ukrainy*. Kyiv: KM Publishing, 2013. Print.

Wojewoda, Władysław. *Podręczny atlas grzybów*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne 1992. Print.

Zhuravs'ka, Ludmyla. *U Poshukakh Hrybnoho Tsarstva*. L'viv: Apriori 2015. Print.

References

Bally, Charles. *Frantsuskaya Stilistika (Traité de stylistique française)*. Moskva: Izd-vo inostrannoy literatury 1961, p. 129–138. Print.

Bartmiński, Jerzy. „Styl potoczny”. *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku. Współczesny język polski*. Red. Jerzy Bartmiński. Wrocław: Wiedza o kulturze 1993, p. 115–134. Print.

Bulakhovskyy, Leonid. *Narysy Zahal'noho Movoznavstva*. Kyiv: Radyans'ka shkola 1955, 248 p.

Cegieła, Anna and Markowski Andrzej. „Synonimia w odmianach środowiskowych i słownictwie współnoodmianowym współczesnej polszczyzny”. *Poradnik Językowy* 6 (1986): 381–387. Print.

- Chlebicki, Andrzej. „Zawilości etymologiczne i znaczeniowe nazw „huba” i „hubka”. *Wiadomości Botaniczne* 54 (2010): 35–39. Print.
- Chorna, Olena. „Synonimichni Vidnoshennya v Ukrayins'kiy Podatkoviy Terminosystemi”. *Visnyk Natsional'noho Universytetu „L'vivs'ka Politehnika”*. Seriya: *Problemy Ukrayins'koyi Terminolohiyi* 675 (2010): 187–194. Print.
- Encyklopedia językoznawstwa ogólnego*. Red. K. Polański. Wrocław-Warszawa-Kraków: 1995, 533–534. Print.
- Fetsko, Ivanna. „Synonimiya v Suchasniy Ukrayins'kiy Muzeyniy Terminosystemi”. *Мандрівець* 2 (2014): 65–70. Print.
- Gajda, Stanisław. *Rozwój polskiej terminologii górniczej*. Opole: WSP 1976, p. 73. Print.
- Gajda, Stanisław. *Wprowadzenie do teorii terminu*. Opole: WSP 1990, p. 73–76. Print.
- Grabias, Stanisław. „Środowiskowe i zawodowe odmiany języka – socjolekty”. *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku. Współczesny język polski*. Red. Jerzy Bartmiński. Wrocław: Wiedza o kulturze 1993, p. 223–241. Print.
- Haponova, Ludmyla. „Synonimiya v Ukrayins'kiy Kryminalistychniy Terminolohiyi”. *Ridne Slovo v Etnokul'turnomu Vymiri*. Red. M. Fedurko, V. Kotovych, H. Fil'. Drohobych: Posvit 2013, p. 60–65. Print.
- Handke, Kwiryna. „Terytorialne odmiany polszczyzny”. *Encyklopedia kultury polskiej XX wieku. Współczesny język polski*. Red. Jerzy Bartmiński. Wrocław: Wiedza o kulturze 1993, p. 191–211. Print.
- Jankowiak, Lucyna. *Synonimia w polskiej terminologii medycznej drugiej połowy XIX wieku*. Warszawa: Slawistyczny Ośrodek Wydawniczy Instytutu Slawistyki PAN 2015. Print.
- Józwikiewicz, Przemysław. „Terminy Hrets'koho ta Latyns'koho Pokhodzhennya v Ukrayins'kiy Mikolohichniy Leksytsi”. *Linhvistychni Studiyi. Linguistic Studies*. 36 (2018): 129–135. Print.
- Karwatowska, Małgorzata. „Synonimy w lubelskich tekstach urzędowych XVII wieku”. *Odmiany polszczyzny XVII wieku*. Red. Halina Wiśniewska, Czesław Kosyl. Lublin: Wydawnictwo UMCS 1992, p. 139–144. Print.
- Khyrivs'ka, Halyna. „Yavyshe Synonimiya v Ukrayins'kiy Pharmatsevychniy Terminolohiyi”. *Studia Ukrainica Posnaniensia* IV (2016): 167–172. Print.
- Koval', Alla. „Synonimika u Terminolohiyi”. *Doslidzhennya z Leksykolohiyi na Leksykohrafiyi*. Red. S. Holovashchuk ta in. Kyiv: Naukova dumka 1965, p. 157–168. Print.
- Kolhan, Olena. 2009. „Yavyshe Synonimiya v Terminolohiyi Hirnytstva”. *Visnyk Natsional'noho Universytetu „L'vivs'ka Politehnika”*. Seriya “*Problemy Ukrayins'koyi Terminolohiyi*” 648 (2009): 82–87. Print.
- Kornodudova, Nataliya. „Bahatoznachnist' ta Synonimiya u Suchasniy Ukrayins'kiy Mors'kiy Terminolohiyi”. *Ukrayins'ka terminolohiya i suchasnist'*. Kyiv: Instytut Ukrayins'koyi Movy NAN Ukrayiny 2009, p. 135–137. Print.
- Kochan, Iryna. „Synonimiya u Terminolohiyi”. *Movoznavstvo* 3 (1992): 32–34. Print.
- Kocherhan, Mykhaylo. 2000. *Vstup do Movoznavstva*. Kyiv: Vydavnychy Dim «Akademiya» 2000, p. 203–204. Print.
- Kurylenko, Volodymyr. “Hryby – Huby: Polisemiya chy Omonimiya? (na Materiali Leksyky Polis'kykh Hovoriv)” (Fungi – Polypores: Polysemy or Homonymy? (Based on the Polisky Dialects)). *Zapysky z Ukrayins'koho Movoznavstva* 16 (2006): 219–223. Print.
- Łachut, Czesława. „Synonimia w języku zawodowym”. *Poradnik Językowy* 3 (1982): 152–161. Print.
- Madyar, Ol'ha. 2013. „Synonimiya u Medychniy Terminolohiyi (V Konteksti Slovats'ko-ukrayins'koho Perekladu)”. *Studia Slovakistica: Suchasni Tendentsiyi Slavistyky* 13 (2013): 54–61. Print.
- Martynyak, Oksana. „Yavyshe Synonimiya u Terminolohichniy Leksytsi”. *Visnyk Natsional'noho Universytetu „L'vivs'ka Politehnika”*. Seriya “*Problemy Ukrayins'koyi Terminolohiyi*” 620 (2008): 100–103. Print.
- Maryanko, Yanina. „Synonimiya v Ukrayins'kiy Terminolohiyi Dyazaynu”. *Mova: Naukovo-teoretychnyy Chasopys z Movoznavstva* 13 (2008): 85–87. Print.
- Michałowski, Piotr. *Podstawy modelowania terminograficznego*. Warszawa: Instytut Rusycystyki UW 2017: p. 29–31. Print.
- Mykhaylova, Tetyana. „Synonimichni Vidnoshennya v Ukrayins'kiy Naukovo-Tekhnichniy Terminolohiyi”. *Visnyk Natsional'noho Universytetu „L'vivs'ka Politehnika”*. Seriya “*Problemy Ukrayins'koyi Terminolohiyi*” 503 (2004): 53–57. Print.
- Nechytaylo, Ol'ha. *Synonimy v leksykohrafiyi*. Kyiv: Naukova dumka 1987. Print.
- Novostavs'ka, Oksana. „Synonimiya u Philosophs'kiy Terminosystemi Ivana Franka”. *Ukrayins'ke Literaturoznavstvo* 74 (2011): 102–106. Print.
- Omel'kovets', Ruslana. „Mikolohichna Leksyka Zakhidnopolis'kykh Hovirok”. *Sovremennyye Napravleniya Teoreticheskikh i Prikladnykh Issledovaniy '2013: Materialy Mezhdunarodnoy Nauchno-Prakticheskoy Konferentsii*, Odessa 2013, T. 23, p. 91–97. Print.
- Omelkovets', Ruslana. „Semantychna Transphormatsiya yak Sposib Nominatsiyi Mikoobyektiv u Zakhidnopolis'kykh Hovirkakh” (Semantic transformation as a way of nomination of microobjects of the zakhinopolisky dialects). *Typolohiya ta Funktsiyi Movnykh Odynyts'* 1 (2014): 231–239. Print.
- Pajewska, Ewa. *Słownictwo tematyczne związane z lasem w kontekście badań nad językami specjalistycznymi*. Szczecin: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego 2003: p. 110. Print.
- Petryna, Oksana. „Synonimichni Vidnoshennya u Terminosystemi Bankivs'koyi Sphery (na Materyali Anhliys'koyi ta Ukrayins'koyi Mov)”. *Naukovy Visnyk Drohobys'koho Derzhavnoho Pedahohichnoho Universytetu Imeni Ivana Franka*. Ser.: *Philolohichni Nauky (Movoznavstvo)* 4 (2015): 138–144. Print.

- Petrova, Tetyana. „Synonimiya v Ukrayins'kiy Phitomelioryvnyi Terminolohiyi u Spetsial'nykh Slovnykakh Kints'ya XX st. – Pochatku XXI st.”. *Materialy Pidsumkovoyi Naukovoyi Konferentsiyi Profesors'ko-Vykladats'koho Skladu, Aspirantiv i Zdobuvachiv KHNAU*. Kharkiv: Khark. nats. ahrar. un-t im. V. V. Dokuchayeva. II (2014): 148–151. Print.
- Pol'shchykova Ol'ha. „Synonimiya v Ukrayins'kiy Telekomunikatsiynyi Terminolohiyi”. *Visnyk Natsional'noho Universytetu „L'vivs'ka Politehnika”*. Seriya “Problemy Ukrayins'koyi Terminolohiyi” 675 (2010): 42–44. Print.
- Prus, Valentyna. «U Netryakh Prokydayut'sya Hryby. Mahichnyy Znak – po Vid'mynomu Kolu.» (Etnolinhvistychnyy Aspekt Poliss'koho Zbyral'nytstva). *Volyn'-Zhytomyrshchyna. Istoryko-Filolohichnyy Zbirnyk z Rehional'nykh Problem* (6). 2001, p. 151–153. Print.
- Rozvodovs'ka, Olena. „Yavyshche Synonimiya v Terminolohiyi Biznesu”. *Naukovi Zapysky Natsional'noho Universytetu „Ostroz'ka Akademiya”*. Ser. *Philolohichna* 20 (2011): 259–267. Print.
- Rusanivs'ky, Vitaliy. *Struktura Leksychnoyi i Hramatychnoyi Semantyky*. Kyiv: Naukova Dumka 1988. Print.
- Sabadosh, Ivan. „Yak Zvut'sya Hryby?”. (...). *Kul'tura Slova Vyp.* 34, redkol. M. M. Pylyns'ky [ta in.], Kyiv: Naukova Dumka, 1988, p. 21–22. Print.
- Sabadosh, Ivan. *Istoriya Ukrayins'koyi Botanichnoyi Leksyky*, Uzhhorod: Uzhhorods'ky Natsional'nyy Univer-sytet 2014, p. 495–513. Print.
- Schabowska, Maria. „Poznawcza wartość synonimu”. *Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Krakowie” 38. „Prace Językoznawcze” 1* (1970): 109–115. Print.
- Siekierska, Krystyna. „Funkcje synonimów w języku Pamiętników J. Chr. Paska”. *Poradnik Językowy* 5 (1976): 229–238. Print.
- Skorupka, Stanisław. „Z zagadnień leksykografii. Synonimika”. *Poradnik Językowy* 2 (1953): 7–14. Print.
- Skorupka, Stanisław. „Synonimiczne nazwy czynności oznaczające powątpiewanie”. *Poradnik Językowy* 2 (1961): 49–58. Print.
- Skorupka, Stanisław. „Synonimy wyrazowe i synonimy frazeologiczne w słowniku synonimicznym”. *Prace Filologiczne* 23 (1972): 151–163. Print.
- Skorupka, Stanisław. „Łączenie wyrazów w grupy synonimiczne”. *Prace Filologiczne* 31 (1982): 135–145. Print.
- Skubalanka, Teresa. „Problemy synonimii poetyckiej”. *Studia z teorii i historii poezji*, Seria druga. Red. Michał Głowiński. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1970, p. 421–445. Print.
- Struhanets', Yuriy. „Synonimichni na Antonimichni Vidnoshennya u Futbol'niy Terminolohiyi”. *Linhvistychni Doslidzhennya: Zb. nauk. prats' KHNPu im. H. S. Skovorody* 44 (2016): 193–199. Print.
- Symonenko, Larysa. „Synonimichni Nazvy Hrybiv v Ukrayins'kiy Movi” (Synonymous of the Names of Fungi in the Ukrainian Language). *Ridne Slovo* 7 (1973): 23–26. Print.
- Symonenko, Larysa. *Mikolohichna Leksyka Ukrayins'koyi Movy: Dys. ... kand. filol. nauk*, Kyiv 1973, 218 pp.
- Symonenko, Larysa. „Yak Nazvaty Hryby” (How to call fungi?). *Ridne Slovo* 9 (1974): 38–41. Print.
- Taranenko, Oleksandr. „Linhvistychni Problemy Ukrayins'koyi Terminolohiyi na Suchasnomu Etapi”. *Ukrayins'ka Terminolohiya i Suchasnist': mat. II Vseukr. nauk. konf.* Red. L. O. Symonenko. Kyiv: KNEU 1997, p. 3–9. Print.
- Tkachuk, Maryna. „Mikonominatsiya v Chornobyl's'kykh Hovirkakh (Pytannya Rekonstruktsiyi Arealu)” (Myconomination in the Chernobyl Dialects (question of the reconstruction of the area)). *Volyn' – Zhytomyrshchyna* 22 (2) (2010): 275–282. Print.
- Tolikina, Yelena. „Nyekatoriye Lingvisticheskiye Problemy Izucheniya Termina”. *Lingvisticheskiye Problemy Nauchno-Tekhnicheskoy Terminologiyi*. Red. S. Barkhudarov. Moskva: Nauka 1970, p. 61. Print.
- Wyderka, Bogusław. „Synonimizowanie”. *Cechy składniowo-stylistyczne siedemnastowiecznej prozy publicystycznej. Piśmiennictwo śląskie na tle ogólnopolskim*. Red. B. Wyderka. Opole: WSP 1990, p. 127–135. Print.
- Zdunkiewicz-Jedynak, Dorota. *Wykłady ze stylistyki*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN 2008. Print.
- Zadoyana, Larysa. „Synonimiya v Sychasniy Ukrayins'kiy Terminolohiyi Tsukrovoho Vyrobnytstva”. *Visnyk Natsional'noho Universytetu „L'vivs'ka Politehnika”*. Seriya “Problemy Ukrayins'koyi Terminolohiyi” 620 (2008): 246–249. Print.
- Zolota, Ol'ha. „Synonimiya v Ukrayins'kiy Keramichniy Terminolohiyi”. *Linhvistyka* XXVII (2017): 70–74. Print.

Надійшла до редакції 27 вересня 2019 року.

FROM RESEARCH ON UKRAINIAN AND POLISH MYCOLOGICAL VOCABULARY – SYNONYMY OF THE NAMES OF MACROSCOPIC FUNGI

Przemysław Józwikiewicz

Ukrainian Studies Department, Institute of Slavic Studies, University of Wrocław, Poland

Abstract

Background: In the proposed article, the author continues to study the latest Ukrainian mycological vocabulary (names of macroscopic fungi). The conducted analyses concern the issue of synonyms of the official and unofficial names of macroscopic fungi.

Purpose: The paper aims to investigate the scope of occurrence of synonyms in the mycological terminology of the Ukrainian and Polish languages, i.e. the analysis and compilation of synonymic series, which consist of such official species names of fungi as well as their folk or common variants for the Ukrainian and Polish language area.

Results: For this study, 1 425 names of macrofungi (including 82 Latin names, 552 Ukrainian names, 791 Polish names) were analyzed. As a result of the research it was found that: 1. synonymic series may be extremely large, and the number of elements may exceed 30 units; 2. most of them are sequences consisting of two to eight / eleven elements; 3. sequences composed of 12 or more elements, although usually unitary, but still they are composed of most of the collected mushroom names; 4. the structure of synonymic series is built mainly by two-part names with an element defining (usually an adjective) in the postposition; 5. almost half of the names co-creating the structure of synonymic series are single lexemes (regional, customary, dialectal names); 6. most of the one-part names are of native origin (or, alternatively, of Polish origin). 7. names co-creating synonymic series were often interrelated (at the level of generic names and / or generic epithets); 8. among the synonymic series there were names “supporting” several taxa (the phenomenon of “inter-species homonymy” occurred).

Discussion: The analyses carried out prove the existence of synonyms in the sphere of mycological nomenclature. It seems, however, that it is impossible to verify this phenomenon unambiguously, and the reasons for this should be seen in the diversity and extensiveness of source materials, based primarily on field research (evacuation of mycological elements from the folk and common levels, etc.). Therefore, it should be assumed that further research in this area may bring exciting results.

Keywords: Ukrainian language, Polish language, mycological vocabulary, synonymy, synonymic rank, names of macroscopic fungi.

Vitae

Przemysław Józwickiewicz is an Associate Professor (*a post-doctoral degree* in linguistics) at the Ukrainian Studies Department (Institute of Slavic Studies at the University of Wrocław). His research interests include: Ukrainian grammar, linguistics, translation, terminology science and teaching of the Ukrainian language.

Correspondence: przemyslaw.jozwickiewicz@uwr.edu.pl